

A Szerb Nemzeti Radikális Párt sajtójának beszámolója a fiumei konferenciáról¹

A fiumei, úgynevezett pártközi találkozó véget ért. Ezen a találkozón sokkal több meghívott volt, semmint résztvevő, pedig nem is voltak valamennyien meghívottak.

A fiumei pártközi konferencián nem vett részt: Horvátországból és Szlavóniából a nemzeti kormánypárt, a dalmáciai szerbek, a frankovácok, valamint a horvátországi és szlavóniai szerb függetlenpártiak. A radikális pártiakat meg sem hívták.

A Horvát–Szlavonországi kormánypárt azért nem ment el a közös konferenciára, mert nem teheti azt, amit akar. Nem folytathat megbeszéléseket, nem tanácskozhat és hozhat másokkal határozatokat, mert neki úgy kell (cselekedni), ahogy fönt parancsolják. Kezei kötve vannak és jól tette, hogy nem ment el. Csak az a kérdés: jól tette, hogy befogta magát a járomba és úgy húz, ahogy kormányozzák.

A Frankovácok² nem mentek el, mert nem szeretnek közösségben egyezkedni, elmékedni szeretnek.

Hogy Dalmáciából a szerbek nem mentek el — teljesen indokolt. Ezt ők nyíltan kifejtették, és okfejtésükkel kapcsolatban nem lehet vitatkozni.

Az első indokuk az, hogy meghívták a tiszta horvát (Frankovác) pártot, és ők velük egyetlen kérdésben sem érhetnek egyet. Teljesen így van. Ha azt akarjuk, hogy szerbek legyünk, nem mehetünk azokkal, akik azt állítják, hogy szerbek nincsenek. A dalmáciai szerbeknek azért kellett így tenniük, mert álláspontjukat vendéglátóik, a Szerb Nemzeti Radikális Párt és a Horvát–Szlavonországi Szerb Független Párt is magáévá tette.

A dalmáciai szerbek másik indoka még súlyosabb. Azért nem akartak a konferenciára elmenni, mert nem hívták meg a Szerb Nemzeti Radikális Pártot és a Szerb Független Pártot. Igaz, ezek a pártok a konferencián nem voltak képviselve, de ebben a rendszer a hibás, különben a tenger-melléki szerb párt úgy tekintti őket, mint a (horvát) bánági szerbség egyedüli képviselőjét, akikkel együtt tud és akar dolgozni.

Így szabályos, férfias és politikus. Rögtön az elején szükség volt erre és meg kellett mutatni összetartásunkat, mert az elkülönülés az első lépésnél megölne bennünket.

A fiumei konferencia csonka volt és határozatainak sem volt olyan súlya, mintha a pártok mind részt vettek volna benne, főleg ha a szerbek is ott lettek volna. S ennek a határozatnak nagy hibái is voltak. Méltányoljuk, hogy helyeselték Magyarország függetlenségének kimondását. Helyeseljük, hogy igyekszünk a magyarokkal megegyezni természetes és tisztességes úton. Egyetértünk, hogy mielőtt Dalmácia és Horvát–Szlavonország egyesül, előbb a horvát–szlapon kérdés oldandó meg, hogy ott szabadon és emberi módon lehessen élni. Egyetértünk azzal is, hogy szabadelvű választási törvény hozandó, illetve általános, titkos szavazás, szabad sajtó, gyülekezési szabadság, független bíróság stb., [hogy]

revízió alá vétessék a horvát–magyar kiegyezés, s hogy a horvát nemzet önálló kulturális, gazdasági és politikai élete biztosíttassék.

A Szerb Nemzeti Párt Dalmáciában az 1903. évi augusztus 1-én hozott programjában Dalmáciának Horvát–Szlavonországokba való kebelezése tekintetében kimondta: A Szerb Nemzeti Párt Dalmáciában nemzeti okokból a bekebelezés mellett van, de politikai okokból azt mindaddig nem követeli, amíg a Horvát és Szlapon királyságban a rendszer és a körülmények meg nem változnak. A Szerb Radikális Párt pedig Okučaniban 1903. szeptember 20-án és 1904. január 25-én Ujvidéken kimondta: Dalmáciának a Horvát–Szlavon királyságba való bekebelezése kérdésében a Szerb

¹ A közlemény eredeti címe és lelhelye: *Konferencija na Reči*. — A fiumei konferencia. *Zastava* 1905. okt. 7., 209. sz. Esti lap.

² Értsd: Frank-pártiak, a horvát jogpárt Josip Frank vezette jobbszárnyához tartozók.

Nemzeti Radikális Párt véleménye megegyezik a dalmáciai szerb nemzeti párt 1903. augusztus 1-i programjával.

Amint látják, elég sok esetben volt alkalmunk egyetérteni. De a „nemzetiségi kérdés”-ben nem értünk egyet az említett határozattal. De hiszen abban szó sincs a „nemzetiségi kérdés”-ről — fogják Önök mondani.

Éppen ez az. Ilyen fontos kérdésben hallgatni és valakinek a jogait nem is említeni — ez azt jelenti, hogy ez a jog elkerülte a figyelmüket.

Az osztrák — magyar kiegyezés a szerbeket is érinti, nem az, ami benne van (a szövegben), hanem éppen az, ami hiányzik belőle, hiszen részünkre abban semmi biztosíték sincs. Ugyanez az eset a Magyarország és Horvát — Szlavonország közötti kiegyezéssel. Az első egyezményben csak a magyarokat és a magyar népet említik, a másik egyezményben a — horvát népet.

Éppen ezért azután harc kerekedett, amely megakadályozta a haladást ide vagy oda. Mehet ez így tovább?! Ne vegyük tekintetbe a kérdéseket, és később majd mondjuk: nem is voltak?!

Az egész fiumei határozatban minduntalan csak a horvát és a magyar népről van szó. De ott is és itt is nem csak egy nép él, hanem népek. Mindezt törölte a fiumei határozat, de jegyezzük meg legalábbis papíron.

A fiumei határozat mintha semmit sem tanult volna az újabbkori politikai történelemből. Mintha nem lenne szándékuk új utakra lépni. Mert mit érnek a nagyobb előnyök, ha utána csak nagyobb harcokra kerül sor egy hazának fiai között. Hogy a szerbek nem hagyják eltiporni magukat, az egyszer már világos. Ha az urak azt hiszik, hogy a szerbek és horvátok az mindegy, akkor szerb-horvátot vagy horvát-szerb népet kellett volna mondaniok.

Nem véletlen, hogy a horvát sajtó és a horvát politikusok nem nevezik Horvátországot és Szlavóniát igazi nevén, hanem állandóan Horvátországnak mondják. Ez azért van, hogy utána majd csak a horvát népről beszéljenek. Határozatukban is erre bukkanunk. Ahol csak lehet Horvátországot mondani, ott kimondják. Ennek a vecsernyének ismerjük már a szentjeit. Az urak szabadságot és mindent akarnak, de csak maguknak.

Ez az az időszak, amely nem tér vissza könnyen. Vigyázni kell, mit csinálunk. Újabb igazságtalanságok ismét évekre béklyóba verik Horvát- és Szlavonországot. Ha vannak a szerbek és a horvátok között okos politikusok, őszinte hazafiak és igaz barátok, vigyázzanak, mit csinálnak.

C

1905 okt. 7

Kossuth Ferenc távirata a horvát képviselők ötös bizottságához

Egyetértés, 1905. 277. sz.

Üdvözljük horvát és dalmát testvéreinket, és emlékeztetjük a horvátokat, hogy ami jogot magunknak kivívtunk, a horvátokkal mindig megosztottuk. Ausztriától pedig mindig elnyomattak. Isten vezérelje vissza Szent István koronájához Horvátországon át Dalmáciát! Várunk titeket reménnyel és szeretettel. Kossuth Ferenc.

D

1905 okt. 8

A horvát képviselők választávirata Kossuth Ferenchez

Egyetértés, 1905. 278. sz.

Szíves üdvözetét örömmel és hálával fogadjuk. Miután nem remélünk támaszt onnan, ahonnan az nem jöhet, egyetértőleg működünk, hogy jogunkat megvédhessük és kivívhatjuk. Forró óhaj-